

СЕВЕР ГАНСОВСКИ ФРИДЕЙ И МРАКЪТ

Превод от руски: Цвета Пеева, 1970

chitanka.info

Понякога едва се сдържам да не си изпохапя пръстите, като си помисля колко глупаво излезе всичко. Разбира се, аз и така съм важна клечка. Когато се появявам с жена си в концертната зала — в нашето градче наскоро построиха концертна зала, — по редиците се разнася: „Бескер е на концерта“ — и мнозина се надигат от креслата, за да ме поздравят. Но не е същото. Ако Фридей не бе постъпил така идиотски, нямаше да живея в това затънтено градче. Щях да бъда милиардер като Рокфелер. Ирония на съдбата, нали?

Отношенията ми с Фридей могат да се разделят на два етапа. В университета и след университета. Именно след университета той ме подведе така трагично.

Познавах го отдавна. Всъщност ние с него сме съграждани, после бяхме в един и същи курс в университета и дори два семестъра живяхме двамата в една стая. Мнозина го смятаха за талантлив, но според мен пресилваха. Вярно е, че беше прилежен и отделяше много повече време за учене от всички нас. Рядко взимаше участие в студентските забави, не членуваше в нито едно дружество. Но според мен не защото бе чак толкова предан на науката. Просто му липсваше жизненост, за да танцува като нас по цели нощи или да препуска с коли от един град в друг.

Въобще аз не вярвам на всички тия приказки за талант и гениалност. Когато става дума за великите открития, в деветдесет процента се касае за случайност. Да вземем например пеницилина. Ако в чашата на Александър Флеминг не бе попаднала случайно плесен, и досега нямаше да знаем нищо за пеницилина, а за самия Флеминг щяхме да си спомняме толкова, колкото за ланшния сняг. А сега всеки го смята за гений и благодетел на човешкия род.

Разбира се, има хора, които на осемнадесет-двадесет години вече се проявяват с някакви свои всеобхватни теории, като Айнщайн например. Но Фридей съвсем не беше такъв. Нямаше никакви особени теории или поне никой не бе чувал да има. Просто си седеше по цели дни в лабораторията, разлагаше светлината с призма или четеше в общежитието, легнал с камара книги до леглото.

Всъщност беше дори тъповат. От мен поне беше по-тъп. Никак не можеше да запомни например от кой край се бели портокалът. Обяснявал съм му десетина пъти, че от края, където плодът е закрепен за клончето. Но щом му попаднеш в ръката портокал, почваше да го

бели неправилно. Глупаво, нали? Така че за гениалност и дума не може да става.

Първото си откритие Фридей направи... или по-точно, на първото си откритие се натъкна, когато беше още студент четвърта година. В университетския вестник излезе статия с дълго заглавие. Нещо като: „Образуване на двойка вещества от гама-лъчите на радия при преминаване през силно магнитно поле.“ А може и да не беше за гама-лъчите на радия, а за светлинните лъчи... Във всеки случай ставаше дума за опитно доказателство на теорията на Дирак. Доколкото си спомням, в университета никой не се интересува от работата му, с изключение на двама-трима преподаватели по физика.

При раждането на второто му, тъй да се каже, „откритие“ присъствувах сам. По това време точно ни бяха настанили в една стая. Една вечер се отбих в лабораторията, за да взема от Фридей ключа — бях загубил моя. Фридей седеше над някакъв чертеж. На пъстро поле бе начертал пресечени концентрични окръжности. При продължително наблюдаване струваше ти се, че виждаш спирала, само отначало приличаха на окръжности, каквито бяха всъщност. Фридей осветяваше чертежа и следеше след колко време окото почва да вижда спирала вместо окръжност. Очите му се бяха уморили и ме помоли аз да погледам чертежа, а той го осветяваше с искри с различни дължини. После ми каза, че е измислил уред, който можел с голяма точност да определя след колко време окото на човека почва да вижда неистинското изображение вместо истинското. Това време бе нарекъл „единица инерция на зрението“ и смяташе, че у всеки човек е различно. Уредът впоследствие получи името „Енерциатор на Бескер-Фридей“ и сега се използва широко в медицината от лекарите офталмолози, тъй че не е нужно да ви го описвам.

Оная вечер продължихме разговора си в общежитието и Фридей нахвърли чертежа на уреда. Толкова бързо схванах принципа на действието му, та веднага ми мина през ума, че можех и сам да изобретя такъв уред, ако въобще се бях замислил над явлението, което Фридей наричаше „инерция на зрението“.

Цяла нощ обсъждахме чертежа и според мен и аз допринесох за усъвършенствуването на уреда. В конструирането му срещнахме една трудност, с която отначало не можехме да се справим. Отхвърлих петте варианта, предложени от Фридей, а шестият ми се стори, впрочем и на

него, задоволителен. Двамата бяхме много уморени, но въпреки това настоях още на сутринта да регистрираме изобретението си в Бюрото за патенти. Фридей се съгласи. Въобще трябва да ви кажа, че обикновено той се интересуваше само от чисто научната страна на проблема.

После настъпи, тъй да се каже, златното време на съвместната ни научна дейност. Неочаквано за себе си открих, че съм имал големи способности като физик. Методът на работата ни обикновено беше такъв: вечер Фридей ми разправяше какви идеи са му хрумвали през годините, когато е работел сам в лабораторията. Ако нещо не разбирах, той се заемаше да ми го обясни и по този начин сам си изясняваше нещата. После, благодарение на способността ми да обобщавам, аз извличах най-същественото от идеята на Фридей и го карах да работи в тази насока. Идеите, които споделяше с мен, естествено смятах за наши общи и настоявах веднага да се заеме с осъществяването им и го насърчавах да прави все нови и нови опити. По този начин двамата написахме „Етюд за произхода на «сляпото петно» в окото“ и конструирахме уреди за зрително определяне на квантовата прекъслечна природа на светлината и за определяне величината на прага на зрителното дразнене.

Няма да скрия, че във факултета се намериха завистници, които разправяха, че уж съм се бил присламчил най-нахално към откритията на Фридей. Но в действителност не беше така. Първо, самият факт, че така лесно схващах идеите на Фридей, показва, че бих могъл и сам да стигна до тях. И второ, много от идеите, осенили Фридей, му хрумваха в резултат на нашите дълги разговори. Докато ми разправяше, той се вдъхновяваше. Бих казал, че аз бях искрата, която разпалваше въображението му.

Съвместната ни научна дейност вървеше много добре и баща ми дори повярва, че ме очаква кариера на голям учен. Щом забелязвах, че Фридей почва да се дразни, когато прекалено често споменавам „нашата теория“ или „нашия опит“, давах му възможност самостоятелно да напечата нещичко в научните списания и, кълна се, не изпитвах никаква завист.

Но един глупав случай сложи край на нашата обща работа.

Сега, като преценявам миналото си, идвам до извода, че доброволното напускане на университета беше една от най-

перспективните и далновидни постъпки в живота ми. Всъщност аз не съм учен по природа. За да стана нов Макс Планк или Робърт Ууд, не ми достига примирение с фактите. Обикновено винаги съм се стараел да застана над фактите, получени чрез опита, и само добросъвестната, но малко скучновата прилежност на Фридей някак ме задържаше.

Докато в друга област — в сферата на ръководството и координацията, се чувствувах съвсем на мястото си. Щом имам възможност да ръководя и направлявам, веднага ставам по-умен, по-мъдър и по-интересен. Може би защото в тази сфера човек има работа не толкова с факти, колкото с мнения.

Тъй или иначе, тогава напуснах университета и след година вече бях началник на рекламния отдел във фирмата на баща ми.

Фридей също се бе върнал в нашия град, но не се срещнахме. Дочувах, че си е обзавел малка лаборатория, където се занимава с проблемите на светлината. Няколко пъти публикувал статии в научните списания и веднъж дори ми казаха, че получил някаква много почетна награда от Дружеството на лекарите окулисти. Разправяха, че станал съвсем необщителен и живеел самотно.

А после, пет години след като се бяхме разделили с него, изведнъж дойде при мен. И тогава ме подведе по най-безобразен начин.

Много добре помня появянето му. Този ден — средата на август — жегата в града беше непоносима и, привършил набързо работата си в кантората, се прибрах в къщи към четири, изкъпах се, преоблякох се и се качих в хола при жена си и децата, с които обикновено прекарвам следобеда.

Току-що смятах да послушам как най-малкият ми син е научил стихотворението за козлето, когато влезе Форбс и каза:

— Търси ви един посетител, сър.

(Форбс е моят лакей. Всъщност той се казва иначе, но аз си имам правило — лакея, който ми прислужва, винаги наричам Форбс).

— Но нали знаете, Форбс, че приемам само в кантората.

— Казва, че ви е познат, сър. Името му е Фридей.

Интуитивно почувствувах, че Фридей не е дошъл току-така. Извиних се на Емилия, потупах най-малкия си син по бузата и слязох на първия етаж.

Вестибюлът ми е просторен и издържан в готически стил. Светлината от високите прозорци падаше право върху Фридей. Веднага ме порази колко бе отслабнал. Сакото висеше на костите му като на закачалка.

Той извърна глава.

— Джим, ти ли си?

Гласът му бе дрезгав, а лицето му странно неподвижно. Запъти се към мен и неочаквано се спъна о края на килима. За миг дори помислих, че е пиян.

— Слушай — каза той, — нужна ми е помощ. Нуждая се от твоята помощ.

— За какво става дума?

— Да отидем у нас — каза той. — Ще ти покажа нещо. Струва ми се, че успях да изобретя апарат, с който се вижда в тъмнината. Да вървим!

— Как? Веднага ли?

— Да, веднага — рече нетърпеливо той.

Не знам как би постъпил друг на мое място, но аз обичам бързите решения. Качихме се в колата и потеглихме.

Фридей живееше в западния район. Оставихме автомобила пред къщата и се качихме на четвъртия етаж. Вкара ме в една стая, прозорците бяха закрити с дебели черни пердета, и каза:

— Ето, виж.

— Какво да гледам? Та аз нищо не виждам! Наистина, стаята тънеше в непрогледен мрак.

— Ах, да! — рече Фридей. Отиде в тъмното до прозореца и дръпна пердето. — Виж този агрегат. Три години работя над него.

На голямата дълга лабораторна маса видях нещо като реостат. От него излизаха няколко жици към тавана, където на куки висеше малка метална кутия с рефлектор, прикачен за нея с дълъг шнур. Рефлекторът приличаше на тролейбусен фар, само че беше по-голям.

— Какво е това? — попитах.

— После ще ти обясня, най-напред ще ти демонстрирам апарата — Фридей оправяше жиците. — Застани тук.

— Къде?

— Ето тук — Той посочи под рефлектора. — Не се бой. Съвсем безопасно е.

— Не се боя — казах неуверено.

Заставах на посоченото място, а Фридей хвана лоста, монтиран до реостата.

— Спокойно.

Включи апарата и за малко не извиках. Дявол да го вземе, така се изплаших! Изведнъж престанах да виждам каквото и да било. Равномерна червена светлина забули очите ми. Също като че ли гледаш с отворени очи в мътна вода, осветена ярко от слънцето. Само че светлината тогава е зеленикавожълта. А тази беше червена. Сякаш гледах огромен светец екран. Закрих лицето си с ръце, тръснах няколко пъти глава, а в очите ми сияеше все същата светлина, която като че преминаваше през дланите ми, през клепачите, през всичко. Сякаш беше в самия мен, в главата ми.

— По дяволите, какво е това? — не издържах аз.

— Спокойно — стигна до мен гласът на Фридей. — Не се бой. Сега ще увеличи малко силата на тока. Не е опасно.

Червената светлина стана по-ярка. Като че в очите ми имаше нажежено желязо. От ярката светлина ме заболяха очите.

— Премести се малко встрани — каза Фридей. Направих крачка встрани и светлината изчезна.

Отново бях в стаята, само по стените играеха тъмни петна, както става, когато си гледал слънцето.

— Дявол да го вземе! Какво е това?

Фридей се усмихна. После извади от джоба си цигара, кибрит и запуши.

— Лъчи — каза той. — „Лъчи-В“, така ги нарекох. Ти стоя под лъчите.

— Какви са тия лъчи? — попитах аз. Очите още ме боляха.

— Трябваше вече да се досетиш за какво става дума — рече Фридей. — Учили сме го в университета.

И той ми обясни в какво се състои откритието му.

Както е известно, светлината се разпространява на вълни. Дължината им е различна — от хилядна част на милимикрона, както е например при гама-лъчите, до десетки километри, каквито са радиовълните, които също спадат към светлинните явления. От целия този диапазон нашето око възприема само мъничък участък — вълни с дължина от 400 до 700 милимикрона. И това, което наричаме

обикновено светлина, е нашият видим спектър от виолетовия цвят до червения. Ултравиолетовите лъчи, както и инфрачервените ние не виждаме.

Но какво би станало, ако окото ни почне да вижда и светлинните лъчи с дължина над 700 милимикрона, т.е. инфрачервените, например? Излиза, че практически човек би бил сляп.

Работата е там, че не само слънцето свети, а и всяко нагрятото тяло. Слабо нагретите тела изпускат именно инфрачервени лъчи. А щом е така, тогава и нашето собствено тяло, и вътрешността на очите например, която има температура около 37°, също ще изпускат инфрачервени лъчи. Сега да си представим за минута, че окото ни е получило способността да ги вижда. Енергията на инфрачервените лъчи върху единица площ от ретината ще е толкова голяма, че в сравнение с тази вътрешна светлина за нас би угаснало и слънцето, и всичко наоколо. Бихме виждали само вътрешността на очите си и нищо друго.

Откритието на Фридей се състоеше именно в това — бе накарал окото да вижда инфрачервените лъчи, като го облъчваше посредством рефлектора с някакви лъчи.

— Нали си спомняш — каза Фридей, — че още в университета дирех начин да виждаме в тъмното... Я застани пак под рефлектора.

— Но...

— Застани, не се бой...

Не ми се искаше да повтарям опита, но изведнъж почувствувах, че трябва да се подчиня на Фридей. За такива работи имам нюх.

Застанах на предишното място.

Фридей отиде до прозореца, спусна пердето и в стаята стана пак съвсем тъмно. Върна се при масата, щракна нещо и пред очите ми пламна предишната червена светлина.

— Внимание! — каза Фридей. — Сега намалявам силата на тока.

Червената светлина в очите ми почна да помръква и в мътната червеникава пелена изведнъж се очерта някаква плоскост. Беше масата. После се очертаха столовете, фигурата на Фридей, стените, прозорците със спуснатите пердета...

— Виждаш ли нещо?

— Да, виждам.

Виждах стаята. Но тя изглеждаше съвсем друга. Цялата червена. С различни оттенъци на червения цвят. Като картина на модернист.

Фридей изключи апарата, дръпна пердетата и седна.

— Ти виждаше топлинното излъчване. Не отразената светлина, която виждаме обикновено, а топлинното излъчване.

После ми разправи как си представя бъдещето на своето изобретение. Човечеството, според него, било принудено досега да върви по най-неикономичния път по въпроса за осветлението. Осветяваме това, което искаме да видим. Но предметите са извънредно много и затова изразходваме огромно количество енергия. Много по-изгодно би било да „осветяваме“ окото, а не предмета, т.е. да въздействуваме на очите с такива лъчи, с помощта на които те биха възприемали невидимото в обикновените условия. Малък портативен апарат, надянат на главата като шлем, малка батерийка в джоба и вече не са необходими десетките милиони всевъзможни лампи вечер и нощем, за да осветяват пътищата, улиците, производствените помещения, жилището...

Не звучеше лошо и аз веднага си представих фантастичната картина на такъв град нощем, на пръв поглед съвършено тъмен, с неосветени улици и тъмни прозорци, но в който кипи живот и става светъл, щом наденеш на главата си апарата на Фридей. Едновременно с това чувствавах, че тук се крие друг, по-голям и всеобхватен проблем. Но какъв точно, още не разбирах.

— Нужна ми е твоята помощ — Фридей изглеждаше много уморен. — Нали видя апарата. Той е грамаден, тежък. Ще трябва да конструираме нов. И второ, ще се наложи да проведем нови опити. В малки дози облъчването не е вредно, в това се убедих.

Той заопипва масата, търсеше кибрита, който току-що бе оставил там. Гледаше право пред себе си и неподвижният застинал израз на лицето му пак ме поразил. По тази неподвижност, дори не по ръката, която нервно опипваше масата, изведнъж разбрах защо се бе спянал о килима в моя вестибюл.

Фридей беше сляп! Сляп като дъждовен червей и нищо не виждаше.

И тогава неочаквано осъзнах какъв е главният смисъл на неговото откритие.

— Слушай, но ти си сляп! — казах.

Бледото му лице леко почервения, той се усмихна смутено, напипа най-сетне кибрита и запали цигара.

— Е, не съвсем — рече той. Ръцете му трепереха. — Зрението ми наистина не е добро през деня... Затова пък виждам в тъмното. Дори не ми е нужен апаратът. Станах като бухал. Забавно, нали?

Изправих се и се запътих към вратата. Фридей тревожно извърна глава. И аз ясно видях, че погледът му не е насочен към мен, а малко встрани.

— Е? — запита той. — Ще можеш ли да ми помогнеш, Джим? Нужен ми е умен помощник. Пари аз имам, но ми е необходим човек, който поне малко да разбира от оптика. Ти все нещичко помниш от университета. Освен това налага се да си почина. През последните години много се преуморих. Нещо с нервите не съм добре. И въобще трябва да се лекувам.

— Как ослепя?

— Пуснах силен поток лъчи. Бях застанал под рефлектора и преместих погрешно стрелката доста далеч. Бях извънредно уморен тогава.

Това, което той каза, само потвърждаваше, че предвижданията ми са верни.

— А на какво разстояние действуват лъчите? Не си ли опитвал да облъчиш някого от разстояние? Например минувачите по улицата?

Усмихна се смутено.

— Опитах. Когато още виждах. Разбира се, със съвсем слаб лъч. Но все пак не е хубаво, хората се плашат. Въобще разстоянието зависи от мощността на апарата.

— Бих искал да опитам — казах аз. — Хайде да изпробваме на какво разстояние действува апаратът и после ще ти кажа дали мога да ти помогна.

Фридей се съгласи — вярно, не много охотно. Свалихме рефлектора от тавана, шнурът бе достатъчно дълъг, и го закрепихме на края на масата до самия прозорец.

Насочих рефлектора към един възрастен господин долу на улицата, който се разхождаше с бастун в ръка и разкопчано бяло сако. Разбира се, по-лесно щеше да ми бъде, ако лъчите бяха видими. Докато местех рефлектора наляво — надясно, минувачът излезе от зрителното

поле. После си избрах друг обект. Млад чиновник, доста нервен на вид, който крачеше, като размахваше широко ръце.

Най-сетне улучих.

Младият човек изведнъж спря, сякаш се бе натъкнал неочаквано на стъклена преграда. Две или три секунди стоя неподвижно, после вдигна ръце и затърка очите си. Свали ръцете си, тръсна глава и пак се хвана за очите. (От изплашването му разбрах, че лъчът почти не се разсейва.) Протегна напред ръце и почна предпазливо да се придвижва като слепец към стената на къщата. По-късно забелязах, че това е първата реакция на почти всички облъчвани. Щом преставаша да виждат, веднага се стараеха да напуснат откритото пространство и да се облегат на нещо твърдо и неподвижно. Сякаш се бояха от нападение в гръб.

Младият човек направи още една крачка и излезе от зоната на действието на лъча. И веднага позата му се промени. Неуверено поклати глава и се огледа. Навярно се питаше: „Какво става с мен?“

В този миг пак насочих лъча към него. Този път той здравата се изплаши. Разпери ръце и закрепця. Някаква жена се спусна към него и също попадна в полето на лъча. Сигурно и тя се развика, защото си отвори широко устата. В ръката си държеше мрежа с продукти, изпусна я.

Дори се засмях. Смешно беше да ги гледаш как стоят, притиснали с ръце очите си. Към двамата се приближи полицай. Исках да насоча лъча и към него, но в този момент чух до себе си:

— На какво се смееш? — Фридей се бе приближил до прозореца.
— Е, убеди ли се?

— Всичко е наред. Убедих се.

Той изключи реостата и остави рефлектора на масата. Накарах го да седне, настаних се на стола срещу него и го запитах натъртено:

— А как смяташ да използваш нашето откритие?

— Нашето? Виждам, че не си се променил.

— Да, нашето — повторих аз. (В такива случаи най-добре е да се говори направо, без заобикалки. Такова е моето правило.)

Той помълча известно време, после запита:

— А ти какво предлагаш?

Уговорихме се, че когато апаратът бъде готов, ще го зарегистрираме под името „апарат на Бескер-Фридей“ и така ще бъде

пуснат на пазара. Капитала щях да дам аз, а Фридей щеше да ми върне половината сума, когато почнехме да получаваме доходи от изобретението. Доходите щяхме да делим по равно. Всъщност аз имах малко по-друга идея и се надявах, че до конструиране на апарат за виждане в тъмно няма изобщо да се стигне.

После извиках няколко работници, пренесохме цялата лаборатория и самия Фридей у нас. Отделих му две стаи на втория етаж и обясних на Емилия и децата, че на човека му е нужен домашен уют.

Качих се в кабинета и се свързах по телефона с шурей си. Той познаваше един човек, който от своя страна бе близък с управата на фирмата „Армо“ — нали знаете, танкове, самолети и въобще всякакви поръчки за военното министерство.

Шурейт ми пристигна със самолет на другата сутрин. Монтирах апарата в хола на втория етаж, настаних шурей си под лъчите. Той веднага схвана всичко и на свой ред почна да звъни по телефона. Към пладне пред дома ми спря „кадилак“ и от него излезе човек, за когото, още като го зърнеш, можеш да кажеш, че струва милиони. Да го бяхте видели само как вървеше по алеята. Всичко наоколо сякаш грейна и придоби някаква съвсем друга цена.

Пак включихме апарата, пак задействаха лъчите. Типът, който струваше милиони, изглеждаше много умислен след опита. Но бързо се отърси от вцепенението, помоли ме да изляза от кабинета и също взе да звъни някому. През нощта ме събудиха, пристигнали бяха два „доджа“ и от тях изскочиха тридесетина момчета в цивилно облекло. Обградиха къщата, така че пиле да не може да прехвъркне незабелязано. Типът ми обясни, че това е най-обикновена предпазливост, когато става дума за нещо голямо. Конкуренция, промишлен шпионаж и прочие. Впрочем, много добре го разбирах и без тия обяснения. Каза ми, че членовете на управата на фирмата ще пристигнат на другия ден. Отидох веднага при Фридей.

Нали разбирате, идеята, която ме осени, щом разбрах как действуват лъчите, беше къде по-перспективна от апарата за виждане в тъмно. Фридей със своята наивност сам не осъзнаваше значението на изобретението си. Главното в тези лъчи съвсем не е това, че ни дават възможност в бъдеще да се откажем от всякакво осветление. Представете си самолет, снабден с такъв апарат, но по-могъщ, прелита

над вражеска територия. В нужния момент апаратът се включва. Впрочем, дори не самолет, а спътник, който се движи на голяма височина. В точно определен момент лъчите почват да опипват територията под самолета, в очите на всички пламва червена светлина...

Разправих всичко това на Фридей и му казах, че ще предадем нашето изобретение на фирмата „Армо“.

Докато говорех, той се опита на няколко пъти да ме прекъсне, но после млъкна и до края ме слуша мълчаливо. Когато свърших, поклати глава.

— Не!

— Как така — не?

— Така — не! Ти какво си мислиш бе, глупак? Да не си въобразяваш, че за това съм работил целия си живот. В такъв случай ще се прибера в къщи.

Наивен човек. Свих рамене. Станах, отидох до прозореца и посочих на Фридей момчетата долу. Обясних му, че вече нямаме избор. Фирмата фактически е завладяла изобретението и за нищо на света няма да се откаже от него. Сега задачата ни е да се опитаме да го продадем колкото се може по-скъпо.

Оставих Фридей и отидох да преговарям с управата на фирмата.

... Да, трябва да ви кажа, че тогава не познавах напълно принципа на действието на апарата, който индуктиреше лъча. Най-важната му част се намираше в малката метална кутия, заварена със стоманени шевове. Фридей веднъж бе споменал мимоходом, че в кутията има някакъв си изкуствен минерал. Не настоях да ми обясни по-подробно, нали с Фридей щяхме да работим отсега нататък заедно.

Следващите три дена минаха в демонстрации и преговори. Фридей не участвуваше и тия дни го виждах съвсем за малко. Изглеждаше някак умислен. Каза ми, че смята да се заеме с усилване мощността на апарата и дори ме попита къде е таблото с бушоните.

Кулминационната точка на цялата история бе, когато в присъствието на всички тия господа поставих апарата на покрива и в ясният слънчев ден насочих рефлектора към близкото кръстовище.

Ефектът бе изумителен!

Дори не знаех какво по-напред да гледам. Пешеходците се спираха и като по команда всички веднага се хващаха за очите. Голям

открит „шевролет“ който се движеше с четиридесет мили в час, рязко спря, понесе се встрани и се вряза в ъгъла на близката къща. Две или три секунди се възцари тишина, докато хората се мъчеха да проумеят какво се е случило с тях. И после се вдигна страшна врява.

Тези, които бяха в средата на улицата, се стараеха по-бързо да се доберат до тротоара. А другите, също изплашени, искаха да разберат какво става на улицата, насочваха се към кръстовището, попадаха в зоната на действието на лъча и веднага изпадаха в паника.

Врявата на кръстопътя все повече се засилваше. Навярно така трябва да е било и в Хирошима, когато е избухнала атомната бомба.

Последният опит реши всичко. Оформянето на документите трая няколко часа и когато слязох на първия етаж, вече бе нощ. Навън започваше буря, заваля проливен дъжд. Тъкмо исках да съобщя на Емилия и децата, че всичко мина добре, изведнъж осветлението в стаята угасна. Такива неща се случваха много рядко. Реших, че е изгорял бушонът, и очаквах всеки момент електричеството да светне. Минаха три минути, после пет... Електричеството не светваше. Отидох до прозореца, отворих го и огледах къщата. Не само лявото крило и първият етаж бяха в тъмнина, а и цялата къща.

От съседната стая Емилия попита нямам ли случайно кибрит. Напомних ѝ, че не пуша. После натиснах звънеца, за да повикам Форбс, но звънецът бе ням.

Къщата бе пълна с народ. Някой се движеше из коридора. И изведнъж ми мина през ума, че само Фридей вижда в тъмнината. Не че заподозрях нещо, просто си помислих, че той е единственият зрящ в цялата къща. Попитах жена си не знае ли къде е Фридей. От нея чух, че преди десетина минути го видяла да слиза към мазето, където е таблото с бушоните.

И тогава нещо ме жегна.

Пипнешком намерих вратата и излязох в коридора. Тъмно като в рог. Някой, сумтейки, мина край мен. Чу се драскане на кибрит и пламъкът на клечката освети за миг физиономията на оня тип от „Армо“, който бе пристигнал пръв. Той беше много ядосан и ме попита докога ще продължава това безобразие с осветлението. Извиних му се и опипвайки стената, се запътих към стълбището. Апаратът беше на втория етаж в хола и макар че там постоянно дежуреха момчетата от специалната служба, почнах силно да се безпокоя. Тъкмо бях стигнал

до стълбището, когато горе са разнесе първият автоматен откос. Този звук ме прониза право в сърцето. Хукнах нагоре по стълбите, падах, ставах и с протегнати напред ръце затичах в тъмното към хола.

Прозорците светнаха, светкавица бе прорязала небето. За миг мъртвешко-синкава светлина заля всичко и видях, че по коридора върви човек, а на входа лежи неподвижно тяло. Спуснах се към вървящия, но се спънах в нещо и паднах. Вървящият се приближаваше, чувах стъпките му. Запълзях към него и успях да го хвана за крака. Той се отскубна и в същия миг получих страшен удар в зъбите. (Нали виждате, имам изкуствени челюсти.) Устата ми се напълни с кръв, плъснах се по корем на пода, закрепях, после пак скочих и се спуснах подир Фридей, защото това беше именно Фридей.

Не бях направил и три крачки, когато се зачу нов автоматен откос и червени точки прорязаха тъмнината.

... С една дума, така ме нашариха, че след като ме изписаха от болницата, още половин година ходих с патерици.

Но тогава, дори ранен, опитах да се боря. Разбирах какво губя. Допълзях до стълбището, като виках за помощ. В този момент затреця нов автоматен откос, а после стана нещо невъобразимо.

В къщата имаше към десетина души въоръжени и още толкова в градината. Всички тия момчета знаеха, че охраняват някакво извънредно важно изобретение, и когато угасна токът през нощта и се разнесоха първите изстрели, всички почнали да стрелят. Ония, които дежуряха в градината, решили, че някой се опитва да се промъкне в къщата, и взели под обстрел прозорците и входовете. А вътре помислили, че ги атакуват, и почнали да се отбраняват.

С една дума, боят продължи цялата нощ. Аз лежах на втория етаж, облян в кръв, и не смеех да мръдна, за да не почнат да стрелят пак по мен.

На сутринта видяхме, че двадесетина души са ранени и трима от тях тежко. Надявах се, че ще открият нейде в градината Фридей, макар ранен или убит. Но Фридей го нямаше, нямаше я и металната кутия с главната част на апарата. Нали разбирате какво бе направил този луд човек. Вечерта слязъл в мазето и прекъснал електрическия кабел. После се качил в хола, в тъмнината зашеметил с удар по главата двамата пазачи и задигнал най-важната част на апарата.

Цяла година се мъчеха под мое ръководство в лабораторията на „Армо“ да възстановят апарата. Но много малко бях узнал от Фридей. Понеже бе споменал за някакъв изкуствен минерал, изпробвахме всички изкуствени минерали. Никакъв резултат. За самия Фридей научихме, че заминал за Ню Йорк, а после за Европа.

Това е всичко. Що се отнася до мен, аз и така съм важна клечка. Когато се появявам с жена си в концертната зала... Впрочем, вече споменах за това.

Разказът е публикуван в списание „Космос“, брой 8 от 1970 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.